

פחד דוד

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלובן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלובן רבי חיים פינטו זיע"א

פרשת
בהר בחוקותי
כ"ו אייר
תשפ"א
1075

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

הדלקת נרות 7:07 | 6:58 | 7:04 | 6:48

מוצאי שבת 8:04 | 8:07 | 8:06 | 8:04

רבינו תם 8:45 | 8:48 | 8:47 | 8:44

שבת מברכין, ראש חודש ביום רביעי
המולד בליל רביעי בשעה 9:31-7 חלקים

הילולא
דצדיקיא

- כו - רבינו משה חיים לוצאטו
- כז - רבי יצחק אבולעפיה
- כח - שמואל הנביא
- כט - רבי מאיר מפרמישלאן
- א - רבי מאיר הלוי הורביץ
- ב - רבי ישראל מויז'ניץ
- ג - רבינו עובדיה מברטנורא

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל
ישלח הודעה: mld@hpinto.org.il

משכיל לדוד

עבודת לה'

בערב שבת, אזי תינתן בידו הזכות לחוש את השלוה והרוגע שהינם מעצם השבת, ואף יוכל להתענג וליהנות ממטעמי השבת.

ויש לנו להקיש מזמנים דחוקים ולחוצים אלו כערב פסח וערב שבת, לזמנים בהם אנו מחויבים לקיים מצוות הדורשות מאיתנו ריבוי עמל ויגיעה. ואין כל ספק שלעיתים קיום המצוות מצריך את האדם לאזור כוח וחיל בעבודת ה', ואף להילחם כנגד יצרו הרע המנסה בכל כוח לשעבדו ולהעבידו תחת מרותו, על מנת שלא ישעבד לעול התורה ומצוותיה. אך בזמן שאדם מצליח לגבור על יצרו הרע ולהשכים מוקדם בבוקר בכדי להתפלל במניין, אותה תחושת עול ועבודת שחש ברגע שהיה לו להתנתק מחבלי שנתו, מתחלפת עד מהרה בתחושת שמחה ושלוה הממלאים אותו, כיוון שהצליח להתגבר על עצמו ולכופף את יצרו תחתיו.

וזהו שאמרו חז"ל (אבות ו, ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", כלומר בן חורין מהיצר הרע וחופשי מאחיותו הקלוקלת, וכאשר היצר הרע כבר לא אורב לפתחו של האדם ואינו משעבדו אליו, אזי קיום המצוות עם כל העמל שבהן גורם לו לחוש סיפוק ושמחה שהם הם החרות האמיתית שאין שני לה.

ואמנם אל לנו להתעלם מכך שקיום התורה והמצוות יש בהם גדר של עבודת, וראיה מעבד עברי העובד בבית אדונו שש שנים, ואילו בשנה השביעית על אדונו לשלחו לחופשי, וכתוב בדברי התורה הקדושה (שם כא, ה-ו) שאם בשנה השביעית העבד אינו חפץ לצאת לחופשי, על אדונו לקחת אותו אל הדלת או אל המזוזה ולרצוץ את אוזנו והוא נעשה עבד לעולם, כלומר עד היובל. ושאלו רבותינו ז"ל (קידושין כב, ב) "ומה ראה אוזן להירצע מכל שאר איברים שבגוף" - אמר רבי יוחנן בן זכאי, אוזן זאת שמעיה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב - תירצו, ואם הוא מבקש להמשיך למכור עצמו לעבד, ראוי לאוזנו להירצע מתוך כך שאוזנו שמעה 'כי לי בני ישראל עבדים', ולמרות כן ביקש לקנות לעצמו אדון.

ומענין זה נמצאנו למדים שאכן בני ישראל משועבדים לה' לבדו ולתורתו, ובאם הם מבקשים להשתעבד לאדם אחר שיעבוד עולמים, באה התורה ומענישה אותם על כך בזה שמורה לבעל הבית לרצוץ את אוזן העבד. ונראה לומר שעבודת ה' אין משמעותה סבל וצער כשאר עבדויות שבעולם, אלא עבודת זו באה לבטא את הקשר והמחויבות שיש לבני ישראל כלפי בוראם, ואדרבה, בזמן שאדם מקפיד לשמר ולהעצים עבודתו זו, עד מהרה הוא חש בן חורין אמיתי.

נוהגים אנו לומר בתפילת שחרית של שבת "ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו". נמצאנו למדים מאמירה זו שמשה רבנו חש שמחה עצומה על כך שהינו עבדי ה', ולא סתם עבד אלא עבד נאמן לבוראו, וביותר, שהקב"ה הוא זה שהעניק לו תואר זה, כנאמר "כי עבד נאמן קראת לו". וכגון זה מצינו שהצדיקים וגדולי עולם היו מוסיפים לחתימתם את צירוף המילים עבד ה', ויש בזה ללמדנו על גודל השמחה והזכות שחשו הצדיקים בהיותם עבדי ה'.

"כי לי בני ישראל עבדים עבדי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' א-להיכם" (ויקרא כה, נה)

רבות הן ההזדמנויות שבהן הזכירה התורה את מציאותם של בני ישראל כעבדים לקב"ה, שלאחר שעם ישראל השתעבד לעם המצרי במצרים, הקב"ה גאלם ביד רמה ובזרוע נטויה ואף העניק להם את התורה, על מנת שישתחררו מעול שיעבוד מצרים באופן מוחלט וסופי ויוכלו להשתעבד לה' יתברך לבדו.

והנה התורה מצד אחד היא טורח משא ושיעבוד מתוך כך שאדם נידרש לוותר על רצונותיו ותאוותיו ולהקריבן תחת רצונו של הקב"ה. ולעיתים הליכה בדרך ה' עלולה לגרום להפסד כספי, בושה וכיוצא בזה, אך למרות כן האדם מצווה להישמע לדברי התורה הקדושה ולנהוג על פיה. והנה מצינו דבר מעניין שלמרות שהתורה היא בבחינת שיעבוד לאדם, נאמר (אבות ו, ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". ולאור זאת יש לעורר ולהקשות האם התורה היא בבחינת עול ושיעבוד, או שמא יש לה גדר של חרות עד כדי כך שהעמל ויגיעה בה נכנס לגדר של בן חורין.

והנה כתוב בתחילת פרשת בחוקותי (ויקרא כו, ג) "אם בחוקותי תלכו", ומבאר שם רש"י במקום - שתהיו עמלים בתורה. משמע שהתורה דורשת ריבוי עמל ויגיעה, ולא די לו לאדם ללמוד את התורה כלאחר יד ולקיים את מצוותיה כמצוות אנשים מלומדה ללא השקעה ומאמץ. ועובדה זו מחדדת עוד יותר את השאלה ששאלנו, אם לימוד התורה דורש עמל ויגיעה, וביותר, שעמל התורה הינו חלק בלתי נפרד ממצוות התורה והוא בכלל מצות עשה דאורייתא, כיצד ניתן לכנות את העוסקים בתורה בני חורין.

ונראה להשיב שאכן קבלת עול תורה ומצוות הינם בגדר שיעבוד ועבודת, וזו אכן הייתה המטרה של הקב"ה בתנייתו לנו את התורה, להסיר מעלינו את עול שיעבוד מצרים ולהכניסנו תחת עול שיעבוד תורה ומצוות, אך למרות כך, כל השומר את התורה ומצוותיה מתקיים בו הנאמר (שירי ריה"ל שיר עבדי הזמן, שערי העבודה לרבנו יונה מה) "עבד ה' הוא לבד חופשי". ובכדי להבין במה דברים אמורים, נסביר ונאמר על פי משל, בערב חג הפסח האדם משועבד לניקיון ביתו מתוך כך שעליו להסיר את החמץ מכל פינה וסדק בביתו. ומי כמונו יכול להעיד שעבודת הניקיון לפני חג הפסח הינה בגדר שיעבוד ועבודת ודורשת עמל רב, אך כשחג הפסח מתקדש ובא עלינו לטובה, אזי כל תחושת העבודת שחשנו עד עתה נעלמת ומשתכחת כלא הייתה, ועתה אנו חשים כבני חורין הפנויים מכל עמל וטרדה.

כמו כן ברוב בתי ישראל ערב שבת הינו זמן דחוק ולחוצ, והכל טרודים ועסוקים בהכנות השבת המשמשת ובאה. ואדם זר אשר יקלע ביום שישי לבתינו, לבטח יבחין בפעילות מרובה, ולעיתים אף ירגיש בלחץ המרחף בחלל האוויר, אך כאשר מגיע זמן כניסת השבת, האשה מדליקה נרות והגברים ממהרים לבית הכנסת, מיד שלווה גדולה עוטפת את הבית, וכולם חשים תענוג ומנוחה, כמאמר (עי' רש"י בראשית ב, ב) - 'באה שבת באה מנוחה'. ועל כך אמרו רבותינו (ע"ז ג, א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, כלומר מי שהתאמץ והתייגע מבעוד מועד

במסילה נעלה

שביבי אמונה ובטחון מפקנסו של מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

דברי חכמים

פרפראות לפרשה

משולחנם של חכמי התורה

שתהיו עמלים, לא רק בני משפחה

מעשה נפלא סיפר החפץ חיים על ההבדל בין העמל במתנת הקב"ה לבין הלומד בלא עמל ויגע. והביא בהקדם את דברי התנא באבות "ועמך כולם צדיקים, לעולם ירשו ויגו". ולומדת המשנה בסנהדרין שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר "ועמך כולם צדיקים".

ועמך כולם צדיקים! וא"כ למה הטרחה לעשות ולהתחזק עוד כשמוטח לכל אחד מישראל שהוא בן העולם הבא? קושיא זו נשאל מרן החפץ חיים זצ"ל, ותשובתו היתה במעשה שהיה:

בקייב גר עשיר מופלג בשם ישראל ברודצקי, והיה לו עושר רב כמה וכמה בתי חרושת גדולים שבהם מאות פועלים, מנהלים, רואי חשבון, עובדי משרד וניקיון. כל אחד קבל משכורתו לפי מעמדו וגודל משרתו.

ברודצקי היה ידוע בנדיבותו הגדולה וידו היתה פתוחה לכל דבר שבצדקה, הוא פיזר ממונו להחזיק מוסדות תורה ותמך ביד רחבה במשפחות רבות של עניים ונוזקים. ידועה מאד היתה דאגתו לקרוביו ובני משפחתו ואם היה ביניהם אחד חסר כל, היה נותן לו תמיכה חודשית באומרו: הריני כאילו יש לי עובד נוסף.

מנהגו היה לבקר כמידי פעם במפעליו ולהתעניין בנעשה, והיה יושב עם המנהלים ובודק את מצב המפעלים.

בהזדמנות אחת אמר לעצמו: אני תמיד מתעניין ויושב עם מנהלי המפעלים שלי, הגיע הזמן גם להתעניין בפועלים החרוצים ולעודד אותם על עבודתם והתאמצותם.

אומר ועושה, הוא החליט ללכת לביקור אצל עובדיו במפעלים ובהזדמנות זאת גם להעניק להם מענק יפה על עבודתם, ועל חלקם בכל הצלחתו בעסקיו. וכך הגיע לאחד ממפעליו ובשעת ההפסקה נצבו כל העובדים בשורה וכך עבר אחד אחד התעניין בעבודתו, ועודדו על כך ושלשל מענק לכיסו.

הראשון בתור היה פועל ותיק שהציג את עצמו כבעל שמונה עשרה שנת ניסיון, טפח לו ברודצקי על שכמו והעניק לו מענק.

השני בתור הציג את עצמו בתור אחראי משמרת בוקר, ועודדו ברודצקי והעניק לו מענק.

השלישי הציג עצמו בתור מפעיל המכונה המרכזית במפעל, התרגש ברודצקי ועודדו והעניק לו מענק.

וכך עבר על פני עשרות העובדים באותו מפעל, כל אחד הציג עצמו וברודצקי במאור פנים מודה לו ומעניק לו שכרו.

בסוף הוא ניגש לאחרון ושואלו למעשיו ופעולתו במפעל, ועונה לו אותו אחד: אני בן דוד שלישי של אבא שלך ואני מסתובב כאן, כולם פורצים בחוק וברודצקי עונה לו "יפה מאד תמשיך להסתובב בתור משפחה, ולא העניק לו כלום.

סיים החפץ חיים ואמר: עכשיו אתם מבינים, שבאמת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא: כולם משפחה! אך מה גדול שכרם של אלו שלא רק מסתובבים כאן בעולם בתור חלק מהמשפחה של עם ישראל, אלא גם עמלים בעבודתו של בעל המפעל של בעל הבריאה, מה רב שכרם ומה רב טובו של הקב"ה בעל הבריה אליהם.

מה רע המצב בו אדם סתם מסתובב ומעביר זמנו ואז הוא צריך להגיד תודה על עצם זה שנותנים לו להמשיך להסתובב. כדאי וכדאי לעמול בתורה ולקיים מצוות קצת עם יותר עבודה כדי לזכות בתשורה במענק ובברכת בורא העולם.

מה גרם לרכבת המדייקת ביותר בצרפת להתעכב?

כך שבגלל שעמדתי להחמיץ את הרכבת ואת הטיסה, הייתה אמורה החתונה בברזיל להתנהל שלא על פי דרך התורה.

אחיו של הרב אלבו אמר לי, הרי הרב מלמד אותנו השכם והערב אודות מידת הבטחון, גם עכשיו נבטח בשם ה' שתהא לך המגבעת שלך בזמן לרכבת, אמרתי לו הנה הזמן קצר, עוד דקה והרכבת הדייקנית ה-TGV תופיע בתחנה, איך וכיצד אקבל את מגבעתי. אמר לי הרב אלבו שאתקשר לביתי ואבקש שיבואו עם המגבעת. עשיתי כהצעתו על אף שהיתה זו כמעט הצעת שווא בדקה לפני זמן הנסיעה של הרכבת, ולפי דרך הטבע עמדתי להחמיץ את הנסיעה.

הרכבת כבר הגיעה ואנחנו עומדים ומסתכלים, הרב אלבו רגוע ובוטח, ולמרבה הפלא הרכבת התעכבה רבע שעה תמימה שהתאים בדיוק נמרץ לזמן שהביאו לי את המגבעת. לקחתי את המגבעת, דילגתי לרכבת ובדיוק נסגרו הדלתות. הרב אלבו עם אחיו לימדו אותי שיעור בבטחון.

עד היום אינני יודע מה גרם לרכבת המדייקת ביותר בצרפת על דיוק בדקה, להתעכב רבע שעה. אבל פלא הבטחון של יהודי זה הרשים אותי. וחשבתי שזכותו נבעה מזה שקבע עיתים לתורה בעקשנות, ומי שקובע עיתים לתורה זוכה לאמונה ובטחון. על כן תפילותיו מתקבלות מיד בשמים.

במה מפטירין

הפטרות השבוע: "ה' עזי ומעזי". (ירמיה טז)

הקשר לפרשה: בהפטרות מוזכר ענין הפורענות שיביא הקדוש ברוך הוא על ישראל כשלא יקיימו את מצוות התורה ח"ו, שהוא מענין התוכחה המוזכרת בפרשה המנבאת את הרעה שתקרה לשונאי ישראל אם חלילה לא יקיימו את חוקי התורה הקדושה.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

שיחה מקדימה ושכנוע לתשובה

לפני שמדברים עם אחרים בגנותו של פלוני, ישנם כמה תנאים מקדימים. כך למשל חייבים תחילה ללבן את העניין עם פלוני עצמו. לפני שמכניסים משהו אחר לתמונה, חייבים קודם כל לנסות להוכיח את האדם שעבר עבירה ולנסות לשכנעו להיטיב את דרכיו. (כלל זה לא יחול אם השיחה עם אותו אדם עלולה להקשות, אם לא לסכל כליל, על השגת התוצאה הרצויה בכל דרך אחרת.)

מן האוצר

ממשנתו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

עמל התורה נכנס לתוך גופנו

"אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו

ועשיתם אותם" (ויקרא כו, ג)

כתב רש"י - "שתהיו עמלים בתורה".

כתבו בעלי המוסר שבזה שאדם עמל בתורה וגופו מתחמם תוך כדי העמל, בזה נכנסת התורה לתוך מעיו. כמו שאמר דוד המלך (תהלים מ, ט) "ותורתך בתוך מעי".

ונראה להוסיף, שהתורה אינה כשאר מאכלים הנכנסים למעיים, שלבסוף יוצאים בצורה של פסולת, אלא תורה נכנסת ולא יוצאת. וזהו שאמר דוד המלך, שבמעיו יש רק תורה ללא פסולת כלל.

ועוד, שבעוונות הרבים יש בני אדם שנהנים מדברי תורה, שמתגאים בה ועושים אותה ל"קרדום לחפור בה" ולכן עונשם גדול שהופכים את התורה שבתוך מעיהם, לפסולת רחמנא ליצלן.

לכן דור המדבר לא נזקקו לעשות את צרכיהם כלל, כי "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", כי כמו שהתורה היא שמימית, כך האוכל היה יורד מן השמים, וכמו שהמן היה נבלע בתוך המעיים, כך התורה נבלעה בתוך המעיים.

הקב"ה מבקש מהאדם להיות נכנע לדברי התורה הקדושה, היות ורק מתוך כניעה לתורה יכול האדם לבוא לידי קיומה. ומצינו שסמכה התורה את הציווי על עמל התורה לציווי על קיום המצוות, ללמדנו שבזמן שאין עמל בתורה, אין גם קיום מצוות, היות והא בהא תליא.

ואמנם יש כאלה שאינם קובעים עיתים לתורה וכלפי חוץ מראים עצמם כשומרי תורה ומצוות, אין הדבר כן, כי לא תיתכן מציאות שבה האדם אינו עמל בדברי התורה, ובו בעת מקפיד לקיים את כל מצוותיה בדקדוק רב, וירדה התורה לנפש האדם והעידה ששמירת מצוות מתוך דקדוק דורשת עמל ויגיעה, ורק על ידי יגיעת התורה יבוא האדם גם לידי קיום המצוות. והעמל בתורה ממחיש לאדם שהוא נכנע למצוות ה', ועל ידי כך הוא מרגיש עצמו כעבד לה' יתברך.

פניני הפרשה

בסך הכל רק דיברתי

"ולא תונו איש את עמיתו" (ויקרא כה, יז)

פסוק זה, כך דורשים חז"ל בגמרא (בבא מציעא נח, ב) מדבר באונאת דברים. שהרי באונאת ממון, כבר נאמר בפסוק לעיל "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו".

וכיצד הוא האיסור של אונאת דברים?

אם היה בעל תשובה, אל יאמר לו, זכור מעשיך הראשונים. אם היה בן גרים, אל יאמר לו, זכור מעשה אבותיך. אם היה גר ובא ללמוד תורה, אל יאמר לו, פה שאכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים, בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה.

אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי; גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו "ויראת מא-להיך", וזה לא נאמר בו "ויראת מא-להיך".

הטעם שהחמירה התורה באונאת דברים, מטעים רבי חיים כסארי זצ"ל מרבני תימן, בספרו 'קיץ המזבח'; הוא כדי שלא יחשוב האדם ויאמר 'אין אונאה בזה', שהרי בסך הכל דיבר כדרך שמדברים בני אדם, ולא לקח ממנו כלום.

לכן, הזהירה התורה על זה, יותר מאונאת ממון. כי על אף שהוא דיבור בלבד, הלא דיבור של האדם פוגם יותר מן הכל. ומכאן, חובה על האדם להיזהר ולהרחיק את עצמו בתכלית הרחוק, גם מדברים שאינם נראים לו כאונאת דברים, מאחר שיכולים הם להביאו לידי איסור של אונאת דברים ממש.

סבא חולץ נעליו במאמץ עילאי

"ובנאחכים בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך" (ויקרא כה, מו)

סיפר נכדו של הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ('רישא דגלותא' - ח"ג):

כאשר סבא ע"ה היה חולה בשנת תשס"ג והיה חלש מאד, הוא היה צריך להוריד את הנעליים, אך לא היה לו כח כלל לעשות זאת.

לפתע אני רואה איך שסבא מתרומם ממקומו בכוחות על אנושיים, מתכופף, ובהתאמצות נוראה הוא חולץ את נעליו.

אמרתי לו: "סבא למה אתה מוריד בעצמך את הנעליים, למה אתה לא מבקש ממני להוריד לך את הנעליים?"

סבא הביט בי והשיב לי כדרכה של תורה:

"הנה כתוב ברמב"ם שאסור לעשות עבודת עבד בעבד עברי, ומבואר מהו עבודת עבד? לבקשו להוריד לאדונו את נעליו. וזאת משום שכאשר מוריד לאדונו את נעליו הרי הוא מתכופף עד לתחתית האדון..."

אימתי יורדים גשמים לישראל

"את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו" (ויקרא כו, ב)

סמיכות הפרשות נדרשה יפה בספר 'מדרש יהונתן'.

פרשת בהר מסיימת בפסוק "את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו", ומיד אחר כך בתחילת פרשת בחוקתי נאמר "אם בחקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אתם. ונתתי גשמים בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו".

פשר הסמיכות יבואר על פי המובא במסכת שבת (דף קיח, ב) ש"כל השומר שבת כהלכתו - מוחלין לו כל עונותיו".

ועוד אמרו חז"ל במסכת תענית (דף ז, ב) שהגשמים יורדים כשנמחלים עוונותיהם של ישראל.

וזה פנינה נפלאה, כי על ידי ש"את שבתתי תשמרו" ועל ידי כך ימחלו כל עוונותיהם של ישראל, וממילא יזכו להבטחת הבורא של "ונתתי גשמים בעתם", שכפי המבואר כשנמחלים עוונותיהם של ישראל אז זוכים לירידת גשמים.

את הצער שומרים בלב אל לנו להתעלם מהזולת!

חובת ההתחשבות בזולת מפורשת בפרשתנו "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, והחזקת בו גר ותושב וחי אחיך עמך" (ויקרא כה, לה-לו). התורה מחייבת לנקוט בפעולות חיוביות ולהימנע ממעשים מסוימים, כדי שהזולת אמנם יוכל להמשיך לחיות בכבוד.

מעבר לציוויים הפרטיים שנאמרו כאן בתורה, הרי בציווי "וחי אחיך עמך" נאמרה מצוה כוללת שממנה נובעים כל יתר הפרטים. התורה פונה בזה אל האדם מישראל ומנחה אותו לחשוב לא רק על עצמו אלא גם על רעהו. היא מצוה על היהודי לא להתרכז במבט אנוכי אלא לפרוץ את מסגרת האנוכיות ולהתייחס גם אל הזולת.

זהו אפוא מבטה של התורה על חומרת ההתעלמות מהזולת.

ברוח רעיון הדברים הנהיג המשגיח בישיבת כפר חסידים, רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, כי כל אחד לאחר שנטל ידיו, ממלא את הספל במים לבא אחריו. לתמיהת בחור לתועלת המעשה "והרי בין כה וכה כל אחד ממלא ספל אחד, ומדוע שלא ימלא לחברו?" הסביר המשגיח כי עלינו להרגיל עצמנו לחשוב על הזולת וצרכיו, ולפיכך עדיף שכל אחד יעשה בדווקא עבור השני.

הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל מפטרבורג, מביא בספרו 'נתיבות אור' אפיזודה שאירעה לרבו הנודע רבי ישראל סלנטר זצ"ל בימי נעוריו: היה זה בערב יום כיפור לפנות ערב. בשעה שיהודי העיירה צעדו אל בית כנסת לתפילת 'כל נדרי'. האויר ברחוב היה טעון מאימת יום הדין הקרב ובא, האווירה הרצינית ששלטה בשעה זו היתה כל כך סמיכה ודחוסה עד שניתן היה לחתוך אותה בסכין...

ברחוב השקט פסע לו בצעדים נפחדים יהודי נכבד בעמיו, שרבי ישראל מכנה אותו 'מגדולי היראים', מכונס היה אותו יהודי בתוך עצמו, וחרדת יום הדין נסוכה היתה על פניו שהיו רציניים עד לאימה, כל מהותו כאילו הכריזה על מתח ולחץ. אלא שבדיוק ברגעים אלו היה רבי ישראל צריך לשאול את אותו יהודי נכבד שאלה מסוימת, בדבר הנחוץ לו פנה רבי ישראל אל אותו יהודי עם שאלתו, אבל אותו יהודי, מגודל עצבונו ויראתו פשוט התעלם מרבי ישראל, ולא די שלא השיב לו, אלא שאפילו לא חנן אותו בניד עפעף...

עזבתי אותי - מספר רבי ישראל - עם רגשות קשים ביותר, הקול הפנימי שבקרבי החל, כביכול, לסדר את טענותיו למול אותו יהודי: "מה הנני אשם כי הנך ירא אלוקים, ותפחד ותרעד מיום הדין? מה זה נוגע אלי? הלא מחויב אתה להשיב על שאלתי בנחת רוח! כי זהו מדרכי ההטבה וגמילות חסדים!" האם אימתך ויראתך הגדולה מיום הדין פוטרת אותך מהמחויבות שלך שבין אדם לחברו? ויתר על כן - טען אותו קול מסתורי - אם אותו יהודי הוא באמת ירא וחרד לדבר השם, מדוע הוא בכלל לא חשב על ההרגשה המאוד לא נעימה שנגרמת לחברו כאשר מתעלמים ממנו, כאילו שאינו קיים בכלל..."

טמן צערו בלבו

כאשר הודיעו לגאון הצדיק שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, ראש ישיבת 'קול תורה' - כך מסופר בספר 'נועם שיח', מיד בצאת השבת את הבשורה המרה על פטירת אשתו ע"ה, הוא מיהר לבית החולים 'שערי צדק' ונכנס למעלית בדרכו לחדר שבו נמצאת גופתה על מנת לשהות לצידה. לפתע נגלה לעיני הנוכחים מחזה נורא הוד: תלמיד לשעבר שנכנס באקראי לאותה מעלית פוגש להפתעתו את רבו, וממהר לבשר לו בשמחה על הולדת בנו.

רבי שלמה זלמן זצ"ל תופס את ידו ומברכו בחיוכו המפורסם, תוך התעניינות מפורטת על מועד הלידה ואירועיה, שלומם של התינוק ושל אמו, כהרגלו תמיד, כאילו אין מתו מוטל לפניו...

הנהגה מופלאה זו מצאנו לה מקור בתורה. אברהם אבינו מבקש לקבור את שרה אשתו, מתו מוטל לפניו, ולשם כך נדרש היה לנהל משא ומתן עם עפרון החיתי. אבל קודם לכן נאמר: "ויקם אברהם מעל פני מתו, וידבר אל בני חת" (בראשית כג, ג). הסביר הגאון רבי ירוחם ממיר זצ"ל:

ענין "ויקם מעל פני מתו" הוא, שכאשר אברהם הוצרך לדבר עם בני חת - הנה "ויקם" והיה כאילו לא היה מתו מוטל לפניו; הרי צריך הוא לדבר עם בני אדם, ומצד כבוד הבריות הסיר מעליו כל דמעותיו, רחץ פניו, וצערו בלבו טמן, דאגתו בלבו שם, והיה כלא היה. כי הלא עם בני אדם הוא מדבר, ואין כבודם שידבר איתם ודמעותיו על לחייו, לדבר איתם והוא מייבב. אלא שלט על עצמו ורגשותיו, דיבר אתם ופניו מסבירות ואף צוהלות - זהו כבוד הבריות!

כל איש ישראלי הוא 'אחיך'

העולה מהעובדות המסופרות עד הנה הוא, כי גדולי ישראל היו מצוינים לא רק ב"גאונות" בתורה, אלא גם בחסד; "גאונות" גם בלהרגיש את הזולת, ולחוש אף את הדקויות ברגשותיו.

והשאלה המתבקשת: כיצד, אפוא, מסוגל היה אדם לצעוד בנתיבותם של גדולי ומאורי האומה, להתעלות מעל עצמו, לפרוץ את מסגרת האנוכיות, תוך דרישה לקיים את צו התורה "וחי אחיך עמך", המחייב להיטיב עם הזולת בצדקה וחסד, ולהתחשב בכל צרכיו - כדי שימשיך לחיות בכבוד?

כיצד ניתן לדרוש ממנו "המלכת את חברך בנחת רוח" לשלוט שליטה מוחלטת על רוחו ורגשותיו למען כבוד הזולת?

התשובה טמונה במילה אחת, החוזרת על עצמה בעקביות מרשימה בפרשיות אלו. זו המילה "אחיך" הפנייה לאדם היא, שתעזור ל"אחיך". לא לזולת סתם, כי אם ל"אחיך". השלט, אפוא, בתודעתך ובדמיוןך, שכל בן ישראל הוא פשוט - "אחיך", ואז כבר תפעל כפי הנחיות הכתוב, כי למען אח מוכן האדם לעשות מעל ומעבר למקובל.

"וחי אחיך עמך".